

RÈQUIEMS
Rainer Maria
Rilke

Versió catalana:
Teresa d'Arenys
Editorial: Arola
(Tarragona, 2012)
Pàgines: 56
Preu: 14 euros

Reportatge

Les excel·lents versions d'aquests quatre rèquiems de Rilke que acaba de presentar Teresa d'Arenys –nom de ploma de M. Teresa Bertran, Arenys de Mar, 1952– haurien de servir per posar en primer pla la seva rica veu poètica, que fa tres anys ens oferiria un magnífic llibre de sonets; és una obra de maduresa, malgrat que l'havia escrit molts anys abans, el 1976, coincidint amb la llarga estada d'una dècada que la poeta i el seu company, el pintor Enric Maass, van fer a Horta de Sant Joan.

En el mapa de fronteres, sempre una mica massa líquides de les generacions, sobretot de les generacions estètiques, Teresa d'Arenys s'arrangera al costat d'altres poetes dels anys setanta, el pinyol (sigui dit sense ironia) dels que van formar les recordades Edicions del Mall: Ramon Pinyol, Xavier Bru de Sala, Miquel Desclot i Maria-Mercè Marçal. Aquests quatre, poetes d'altura (sobretot els dos últims, que són els que més han persistit en el conreu de la paraula poètica), no sé si han viscut exactament per salvar-nos els mots però, en qualsevol cas, es van escarrassar per preservar un cert formalisme per a les nostres lletres, i fins n'han fet orgullosa bandera. A dreta i esquerra, altres poetes, companys i amics seus, firmaven exercicis obcecadament textualistes, molt d'una època. Aquests quatre, en canvi, tenien la gosadia d'experimentar sobre formes tan tradicionals com la sextina o el sonet.

Teresa d'Arenys és, també, una poeta a qui la forma no espanta i a qui els vestits de la tradició no engavanyen. *Versos de vi novell* s'ha publicat trenta-tres anys després que va ser escrit. També el *Llibre d'amic*, de Vinyoli, va veure la llum amb una diferència d'anys notable respecte del temps d'escriptura cosa que, a parer meu, ha jugat a favor de la recepció del llibre (voldria creure que els bells sonets de Teresa d'Arenys també es podrien beneficiar d'aquest regal inesperat tot i que, en aquest cas, desconfio del país). L'obra forma part d'una trilogia els dos extrems de la qual ja havien conegut anteriorment l'edició: *Aor* (també del 1976) i *Murmuris* (del 1986). Escrit tot això, cal llegir l'obra gaudint dels guanys que reporta una forma tan tancada com és el sonet, però alhora, oblidant-se'n una mica en pic que s'hi entra (tanta és la poesia que conté el llibre que, a més, s'enriqueix amb diverses obres d'Enric Maass, obres d'estils i tècniques diferents!).

“Guixo fort sobre escorces

La poderosa veu lírica de Teresa d'Arenys

L'editorial tarragonina Arola edita dos títols de la poetessa del Maresme. En un, publicat parcialment el 1997, tradueix peces de Rainer Maria Rilke. L'altre, 'Versos de vi novell', està format per sonets escrits per l'autora fa trenta-tres anys

Apunts biogràfics

Maria Teresa Bertran (Arenys de Mar, 1952), va adoptar Teresa d'Arenys de nom de ploma quan es va presentar al premi Amadeu Oller. Amb quatre anys ja sabia llegir i escriure. Quan només en tenia set va confraternitzar amb el novel·lista Ferran de Pol, l'escriptor i polític Fèlix Cucurull i l'historiador i arxiver Josep M. Pons Guri.

Escribia poemes burletes i rodolins, però en morir una amiga seva quan només tenia 12 anys, va escriure el seu primer poema seriós. I també va començar la redacció d'un dietari.

Es va matricular el 1971 a la UB per estudiar filosofia i lletres. Va conèixer J. V. Foix, de qui va rebre una forta influència. El

1973 va començar a escriure els sonets del seu primer recull, *Aor* (1976, premi Amadeu Oller), que va ser seguit de poemaris com ara *Onada* (1980) *Tuareg. Cants d'amor i de guerra de l'Ahaggar* (1999) i, entre d'altres, de la novel·la *El quadern d'Agnès Solà* (2001).

silents”, acaba dient el primer sonet, *Invocació*, una mena de divisa que ja posa el fonament de la defensa d'una llengua i d'una tradició. Hi ha sonets d'escola petrarquista, la majoria, i n'hi ha d'escola shakespeariana. “Són poemes de recerca i experimentació”, afirma Lluïsa Julià en el pròleg, i també remarca el mestratge, entre els nostres, de J. V. Foix. És difícil sostreure's a la influència, o si més no al record, de l'investigador en poesia, sobretot per als que escriuen (i, encara més, escriuen sonets) en català. Ara bé, al meu entendre l'únic sonet teresià que fa pensar molt en Foix és *Alta hora*. Aquest sí, i, a més, aquest hi fa pensar en el doble eix de forma i contingut. En la resta de sonets, però, sempre hi ha una marca ben personal, i entre el ventall de temes que s'hi van desplegant (que genèricament podríem anomenar el desassossec, el neguit interior: vegeu *Avern* o *Xuclador*, per citar-ne només dos), s'hi fa molt palès l'interès de la poetessa per la llengua i l'estil: “Només un vers em pot arrebassar / de l'erm terral i esbatanar la porta // de l'humit, les deveses i els aiguats.”

Teresa d'Arenys ha tornat sobre un llibre de fa molts anys, i és evident que hi deu haver corregit alguna cosa i en deu haver millorat moltes altres. Potser ha esperat tants anys per poder fer, del llibre, allò que escriu en el primer vers de *Dring de copes*: “Donarvos cos, versos de vi novell.” Els bons llibres creixen amb el temps: la seva estructura es va assentant i la qualitat de les seves imatges, imponent als nous lectors: “La mar ja du brodats d'or els confins, / desperta l'ull d'un astre cel endins / i els mots velats de l'alga i de l'ocell // són campaners que toquen a re-

Una de les il·lustracions

d'Enric Maass que complementen un poemari que ens parla de "vi novell" tot i que conté uns sonets que han esdevingut gran reserva.
ENRIC MAASS / AROLA

aquestes traduccions rilkeanes no són sinó la continuació d'una obra poètica. Una obra exigua, però substanciosa.

"Posseixo els meus morts i deixo que se'n vagin", resa el primer vers, impressionant, del rèquiem que el poeta txec va dedicar a la seva amiga Paula Becker, pintora. La jove va morir amb trenta-un anys, i donant a llum –terrible contradicció en un creador–. "El temps transcorre, el temps augmenta, el temps és com / la recidiva d'una llarga malaltia", llegim en aquest poema, llarg i especulatiu, que també reflexiona sobre la impossible (per a Rilke) convivència entre la missió de l'art i l'exercici d'una vida familiar diguem-ne normal: "una remota / enemistat entre la nostra pobra vida / i la gran obra." "Posseixo els meus morts": un mèrit escàs, el de la memòria. Almenys si tenim presents aquests versos: "Quan estimem no ens és donat tenir cap dret / sinó el de perdre; car posseir no té mèrit, / en sap tothom sense que l'hi hagin instruït." Són versos que duran a la memòria els posteriors del poema *One Art*, d'Elizabeth Bishop sobre "l'art de perdre". No desitjar, perdre: altes comeses per a una persona madura i per als poetes amb majúscules!

I ara que he escrit *poetes*, en el segon dels rèquiems aplegats aquí, l'adreçat al comte Wolf Von Kalckreuth, Rilke es refereix a

"l'antiga maledicció dels poetes, / que es lamenten en lloc de fer sentir la veu, / que sempre opinen sobre el sentiment en comptes / de configurar-lo". Els quatre rèquiems, a banda glossar el record de la persona traspasada, serveixen al poeta per expressar unes opinions que configuren el seu ideari. I aquesta última que he recollit resulta concomitant amb una de les grans idees, de les més conegudes i cèlebres, d'*Els quaderns de Malte*: "S'hauria d'arreglar significança i dolçor durant tota una vida, i si fos possible una llarga vida, i llavors, ben bé al final, potser seriem capaços d'escriure deu línies bones. Perquè els versos no són, com la gent es pensa, sentiments (se'n tenen prou, de jove) –són experiències." Teresa d'Arenys també fa, de la seva vida, una destil·lació lírica. No ha escrit gaire (però sí més de deu línies bones). Ara tenim l'oportunitat de recuperar la seva veu lírica i de seguir-la en la seva expressió futura. *

El pintor

El poemari 'Versos de vi novell' té il·lustracions d'Enric Maass (Stuttgart, 1942), parella de la poeta des del 1974 i amb qui van viure deu anys a Horta de Sant Joan.

cord / de tu i de mi en un univers vell / que va partint en dos la seva sort." Imatges com aquestes del sonet *Albada als ports*. O com les d'aquesta altra meravella titulada *Dionís*: "ja no puc comprendre // si és mal vent que em mou o bona vela, / si és rient o amb plors que vaig cercant / un bri de llum en una mar foscant." Aquest catàleg de neguits i calfreds que és *Versos de vi novell* no podria acabar d'una millor manera que la que ens proposa *Ocàs*, l'últim sonet. Ah, qui pogués desaparèixer sense dolor, com ho fa cada dia el sol a la posta, ens suggereix l'autora: "Si sabés tant com l'astre esborrar ment / i afany del cor."

Junts per primer cop en català

D'altra banda, és la primera vegada que es publiquen junts en català els quatre rèquiems que va escriure Rilke. Teresa d'Arenys hi ha arribat –i ens els ha donat, en sengles formidables versions– per causa d'unes

circumstàncies vitals pròpies. Cada una de les quatre versions du associada la memòria d'un amic mort recentment: Ferran de Pol, Josep Rubirola i Octavi Samsó, M. José Llopis Esquerdo i Clara Izquierdo Borau. I és que cal dir, seguint Miquel Desclot, que

A la poeta no l'engavanyen els vestits de la tradició ni l'espanta la forma

VERSOS DE VI NOVELL
Teresa d'Arenys

Il·lustracions:
Enric Maass
Editorial: Arola
(Tarragona, 2012)
Pàgines: 80
Preu: 16 euros